

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جلسه ۶:

شناخت انواع مواد مخدر و داروهای روان گردان و عوارض ناشی از سوء مصرف آن

مدرس: زهرا بورقانی فراهانی

کارشناس ارشد روانپرستاری

تاریخچه

- از ۳۵۰۰ سال پیش تریاک به تنهایی یا مخلوط در الکل مصرف می شده است .
- در سالهای ۹۸۰ تا ۱۰۳۷ میلادی ابن سینا از تریاک در درمان بیماریهای چشمی و اسهال استفاده می کرده است .
- مفهوم وابستگی و محرومیت ناشی از قطع مصرف این مواد در سال ۱۷۰۰ میلادی شناخته شد .
- کشف آزمایشگاهی مورفین در سال ۱۸۰۶ و کدیین در سال ۱۸۳۲ بود .

- در سال ۱۸۹۸ هرویین به عنوان دارو ساخته شد .
- در سال ۱۹۴۰ متادون و میپریدین تولید شد .
- وابستگی به اپیوئید ها (مواد مخدر صناعی) تا نیمه قرن نوزدهم امری عادی بود ، اما در انتهای قرن نوزدهم به تدریج این مسئله به عنوان مشکل مهم طبی تلقی شد و قانونگذاری هایی در جهت محدودیت مصرف اپیوئید ها انجام شد .
- در امریکا و اروپا در سال ۱۹۲۰ گرایش به درمان معتادان آغاز شد .

- در سال ۱۹۶۰ به تدریج شیوه های درمان دارویی (مانند متادون) و غیر دارویی استفاده از گروههای همسان به کار رفت .
- در انتهای قرن بیستم نالترکسون به عنوان درمان نگهدارنده به کار رفت .
- در سال ۲۰۰۱ بوپرونورفین به درمان اضافه شد .
- در ایران تا سال ۱۳۷۵ مصرف اوپیوئید ها کاملاً جرم محسوب می شد . در همین سال مجمع تشخیص مصلحت نظام تصویب کرد معتادانی که برای درمان به مراکز درمانی یا مطب ها مراجعه می کنند از مصونیت قضایی برخوردار هستند .

اصطلاحات مورد استفاده در این حوزه

اعتیاد	Addiction •
وابستگی	Dependence •
مسمومیت	Intoxication •
سوء استفاده	Abuse •
ترك	Withdrawal •
تحمل	Tolerance •
هم وابستگی	Codependence •

مواد مخدر چیست ؟

Substance

- به هر ماده ای که موجب تغییر در کارکرد طبیعی مغز شود ، ماده مخدر می گویند . این تغییرات می تواند به صورت تغییر در خواب، اشتها، یا بصورت هیجان ، افسردگی ، رفتار نابهنجار ، عصبانیت یا اختلال در قضاوت و شعور خود را نشان دهد.

- هر چیزی به غیر از غذا ، که به منظور تغییر عملکرد بدن و روان استفاده شود ماده مخدر نام دارد . از آنجا که همه مواد می توانند خلق و روحیه مصرف کننده را تغییر دهند می توان به آنها روان گردان نیز گفت یعنی موادی که باعث تغییر و ایجاد حالات خاص در نحوه تفکر ، احساس و اعمال فرد می شوند

با توجه به این تعاریف تفاوتی میان مواد زیر وجود ندارد

□ مشروبات الکلی

□ سیگار

□ قهوه و مواد داراي کافئین

□ برخی داروهای تجویزی (دیازپام ،

اکسازپام، ریتالین ، متادون ، ترامادول و.....)

□ مواد مخدر : حشیش ، تریاک ، اکس ،

هرویین ، کراک ، شیشه و کوکابین

اعتیاد چیست؟

تعریف اعتیاد

اعتیاد حالتی است که فرد هم از نظر **جسمانی** و هم از نظر **روانی** به ماده مخدر **وابستگی** پیدا می کند ، بطوریکه برای رسیدن به حالت نشئه مجبور است به تدریج مقدار ماده مصرفی را افزایش دهد و در صورت کاهش یا قطع ماده مصرفی به علائم ناراحت کننده ای دچار می شود و به تدریج نسبت به آداب و مسئولیت های خانوادگی و اجتماعی خود بی تفاوت می شود .

معنای اعتیاد و وابستگی به مواد چیست؟

توجه به این نکته ضرور است که هیچکس بطور ناگهانی معتاد نمی شود بلکه معمولاً از مصرف مواد از حالت **کنجکاو** و **تفریحی** شروع شده و کم کم با افزایش دفعات مصرف ، مقدار مصرف و مصرف مواد دیگر، فرد را از مصرف کننده تفریحی به مصرف کننده دائمی و معتاد تغییر وضعیت می دهد .

نکته :

این باور غلط در میان کلیه افرادی که معتاد میشوند وجود دارد (**من هیچ وقت معتاد نمیشوم**)

تعریف وابستگی: Substance Dependence

۱- وابستگی (dependency) نیاز روانی یا جسمی برای ادامه مصرف ماده است و علامت اساسی آن مجموعه ای از تظاهرات رفتاری، شناختی و فیزیولوژیک است و باعث می شود فرد علی رغم داشتن مسائل قابل ملاحظه مرتبط با مواد مصرف مواد را به رفتارهای دیگر ترجیح دهد.

۲- تمایل شدید فرد به ادامه مصرف یک ماده

وابستگی باعث بروز برخی اختلالها، رفتارها و حالت‌های غیرعادی در فرد می‌شود که عبارتند از :

- ایجاد تحمل : نیاز به مصرف مقدار بیشتر مواد، برای رسیدن به اثر مطلوب یا کاهش قابل ملاحظه تاثیر مواد با ادامه مصرف مقدار معینی از مواد بطوریکه فرد با مصرف مقدار همیشگی به تاثیر دلخواه قبلی نمی‌رسد بیمار در دفعات بعدی مصرف، برای رسیدن به سطح قبلی روانی و جسمانی ناشی از اثر مواد، باید مقادیر بیشتری از آن را مصرف کند.
- بروز علائم ترک : اثر کاهش یا قطع ماده مصرفی، عوارض ناراحت کننده جسمانی و روانی ظاهر می‌شود.
- در بیشتر بیماران تمایل برای کاهش یا قطع مصرف مواد وجود دارد ولی بیمار قادر به انجام کار نمی‌باشد.
- بیمار برای تهیه مواد، هزینه، و سرمایه های دیگران و خانواده را مصرف می‌کند.
- در پی استمرار مصرف مواد و تغییرات روانی و رفتاری در بیمار، مشارکت وی در فعالیتهای خانوادگی، اجتماعی ، تفریحی و شغلی کاسته می‌شود.
- علی رغم آگاهی بیمار از عوارض جسمانی و روانی مصرف مواد، بیمار قادر به عدم استفاده از آن نمی‌باشد.
- مسمومیت مواد: اثرات ناشی روانی و جسمانی ناشی از مصرف اخیر مواد که با دفع مواد از بدن فرد برطرف می‌شود

تعریف سوء مصرف مواد:

بدین معنا است که اگر چه فرد نسبت به مواد اعتیاد ندارد، ولی آنرا مصرف می کند، به عبارت دیگر سوء مصرف مواد یعنی:

- استفاده از ماده ای که مصرف آن غیر قانونی است.
- الگوی غیر انطباقی مصرف مواد که پیامد های مضر دارد مانند مشکلات اجتماعی، قانونی و شغلی
- استعمال در موقعیت هایی که از نظر جسمی خطرناک است مانند رانندگی
- استفاده از ماده ای که مصرف آن باعث بروز تغییرات روحی در فرد می شود.
- استفاده از ماده ای که به خود فرد یا دیگران ضرر می رساند.

مثال:

- مصرف تریاک در کشور ما غیر قانونی است، پس حتی یکبار کشیدن آن سوء مصرف است.
- مصرف حشیش باعث بهم خوردن شعور فرد می شود، پس کشیدن آن سوء مصرف است.
- مصرف مشروبات الکلی، گاهی باعث بروز عصبانیت و پرخاشگری می شود، پس نوشیدن آن سوء مصرف است.

حالتهاي مختلف مصرف مواد ؟

- **عدم مصرف :** فرد مواد يا مشروبات الكلي مصرف نمي كند .
- **مصرف آزمايشي :** فرد به دليل کنجکاوي مواد مصرف مي كند و ممکن است مصرف را ادامه دهد يا مصرف را قطع کند.
- **مصرف گهگاهی يا تفنني :** در مهماني يا پارتي يا به , اصرار دوستان گهگاهی مواد مصرف مي كند و مصرف مواد براي سرگرمي و تفریح است و مي خواهد از آن لذت ببرد .
- **مصرف پزشكي :** با دستور پزشك مواد مصرف مي كند كه آسیب آن كم است .
- **مصرف آسیب زا يا سوء مصرف :** مصرف مواد به طوري كه باعث آسیب هاي مختلف به فرد مي شود مانند مشكل تحصيلي ، جسمي و خانوادگي
- **مصرف مواد وابسته :** فرد به لحاظ جسمي و چه از نظر رواني به ماده وابسته است و در مصرف افراط مي كند ومشكلات جدي براي او به بار مي آورد .
- **موادی قابل سوء مصرف:** الكل، آمفتامين ها، كافئين، حشيش، مواد افیونی، كوكائين، توهم زا ها، مواد استنشاقی، نيكوتين، مسكن ها، خواب آورها، ضد اضطراب ها ، فن سيكلدين به اين مواد گاهی روانگردان يا مواد موثر بر روان نیز گفته می شود.
- **مواد موثر بر روان يا روان گردان:** موادی كه وقتی وارد بدن می شوند هوشیاری و حالت روانی را تغيير می دهند.

سوء مصرف اتانول (الکل)

• ویژگی های الکل

۱- اثر درمانی و دارویی

۲- اعتیاد آور

۳- تهدید کننده حیات

سوء مصرف اتانول (الکل)

- اتانول شایعترین داروی مصرفی در جهان است.
- سوء استفاده از الکل عامل اصلی بسیاری از تصادفات و تعداد کثیری از خودکشی‌هاست.
- الکل موجب تقویت اثر مسمومیت و کشندگی سایر داروها می‌شود.
- سوء مصرف مزمن موجب تغییرات پاتولوژیک در ارگان‌های حساس بدن و نیز باعث مرگ ناشی از اهمال، هیپوترمی و سوختگی می‌گردد.

سوء مصرف اتانول (الکل)

- اتانول مولکولی کوچک و قابل حل در آب بوده و به راحتی در مایعات بدن منتشر می گردد و در بافت چربی به علت عدم حلالیت تقریبا غیر قابل انتشار است.
- اثرات رفتاری الکل به علت اثر بر سلول های مغزی و متناسب با غلظت خونی الکل می باشد.
- اثر الکل مهاری و تضعیفی است ولی در برخی از مصرف کنندگان موجب عوارض تحریکی می شود.
- اثر الکل ابتدا بر قشر مغز بوده و موجب آزاد شدن هورمون های مهاری شده و لذا رفتارهای فرد غیر معقولانه می شود که به آن سندروم "مرد هوشیار کاذب" می گویند.
- با افزایش غلظت اتانول فعالیت سطوح پایین تر مغز و مراکز ساقه مغز درگیر می شود.

سوء مصرف اتانول (الکل)

- وازودیلاتاسیون عمومی موجب هیپوترمی می شود.
- در غلظت های پایین الکل ضربان قلب افزایش یافته اما با رسیدن غلظت به سطح ۳۰۰ میلی گرم در دسی لیتر برادی کاردی کشنده رخ می دهد.

جذب الکل

- مهمترین راه جذب الکل مخاط دهان است ولی عملاً معده و قسمت اولیه روده باریک مراحل انتهایی جذب را انجام می دهند و تنها مقادیر اندکی به ایلئوم و کولون رسیده و جذب خواهد شد.
- ۹۸ درصد الکل مصرفی طی ۱۰ دقیقه اول جذب می شود. (البته در افراد مختلف متفاوت است.)

تجزیه اتانول

- تقریباً تمام الکل توسط کبد سم زدایی می شود و تنها ۱۰-۲ درصد بدون تغییر دفع می شود.
- اتانول اول به استالدهید بعد به استات و بعد به دی اکسید کربن و آب اکسید می گردد.
- الکل خون پس از رسیدن به پیک با سرعت ۱۵ میلی گرم در دسی لیتر کاهش می یابد.

علائم جسمی و رفتاری	غلظت خونی اتانول (میلی گرم در دسی لیتر)
اختلال مهارت های پیچیده مثل رانندگی	بالای ۳۰
اختلال قطعی در مهارت رانندگی	۳۰-۵۰
از دست رفتن منع های رفتاری و اختلالات حسی	۵۰-۱۰۰
اختلال در تکلم، عدم تعادل، تهوع	۱۰۰-۱۵۰
مستی آشکار، تهوع، اختلال را رفتن	۱۵۰-۲۰۰
منگی، استفراغ و شاید کما	۲۰۰-۳۰۰
منگی یا کما، خطر آسیبیره کردن مواد غذایی	۳۰۰-۳۵۰
خطر مرگ ناشی از فلج مرکز تنفس	بیشتر از ۳۵۰

اثرات الکل بر سیستم های بدن

- ۱- سیستم عصبی مرکزی : سرکوب کننده سیستم عصبی مرکزی است و فعالیت نورو ن ها را کاهش می دهد. آرامبخشی، تسکین اضطراب و در غلظت های بالاتر تکلم مبهم، آتاکسی، اختلال در قضاوت و رفتار بدون مهار، و در غلظت های خیلی بیشتر باعث تضعیف تنفسی و مرگ می شود. نوروپاتی محیطی در مصرف زیاد و مزمن الکل ، سندم ورنیکه کورساکوف (اختلال فراموشی دائم ناشی از الکل)
- ۲- سیستم گوارشی: بیماری کبدی شایع ترین عارضه طبی سوء استفاده از الکل است. کبد چرب الکی به سمت هپاتیت، سیروز و نارسایی کبدی پیشرفت می کند. سایر قسمت های تحت آسیب گوارشی: ازوفازیت، گاستریت، زخم معده، سرطان پانکراس، کاهش جذب ویتامین ها و اسید آمینه از روده
- ۳- سیستم قلبی-عروقی: افزایش فشار خون، انفارکتوس میوکارد
- ۴- سایر اثرات الکل : بیماری عروق مغز، افزایش میزان بروز سرطان ها بخصوص سرطان سرو گردن، مری، کبد، پانکراس و سینه

مسمومیت با الکل:

- علامت اصلی مسمومیت با الکل وجود تغییرات غیر انطباقی رفتاری یا روانشناختی قابل ملاحظه است
- رفتار پرخاشگری، رفتار جنسی نامناسب، بی ثباتی خلقی، اختلال قضاوت، اختلال در کارکرد شغلی اجتماعی،
- شدت علائم مسمومیت به میزان غلظت الکل خون وابسته است.
- در شروع مسمومیت وراجی و پرسر و صدایی در موارد شدید اغماء تسکین تنفس، مرگ به دلیل وقفه تنفسی یا آسپیراسیون مواد استقرای
- در بعضی افراد به فاصله کوتاهی پس از مصرف مقادیر کم الکل که در اکثر مردم اثرات رفتاری جزئی دارد علائم مسمومیت شدید بروز می کند این نوع مسمومیت را مسمومیت ایدیوسنکراتیک یا مسمومیت بیمارگونه می گویند.
- علائم مسمومیت سنکراتیک: کونفوزیون، عدم وقوف زمان و مکان، خطاهای حسی، هذیان های گذرا، توهمات، افزایش فعالیت روانی- حرکتی، رفتار پرخاشگرانه، افسردگی شدید با رفتار انتحاری
- درمان مسمومیت با الکل: پیشگیری از تضعیف تنفسی ، پیشگیری از آسپیراسیون، محافظت از بیمار و ممانعت از آسیب رساندن به خود و دیگران، مهار فیزیکی، تزریق هالوپریدول برای کنترل رفتار تهاجمی، استفاده از مواد مغذی خصوصا تیامین و ویتامین B12

محرومیت یا ترک الکل:

- بخاطر تحمل سلولی ایجاد شده به الکل، هرگونه کاهش ناگهانی در مصرف آن می تواند منجر به بروز علائم محرومیت شود.
- علائم معمولاً پس از مصرف مجدد الکل برطرف می شود.
- علائم پس از ۵-۱۰ ساعت از کاهش مصرف الکل رخ می دهد در روز دوم و سوم به اوج و تا روز چهارم و پنجم برطرف می شود.
- علائم محرومیت: افزایش فعالیت سیستم اتونوم مانند افزایش ضربان قلب، سرعت تنفس، درجه حرارت، لرزش دست ها، بی خوابی، تهوع، استفراغ، اضطراب و حملات صرع بزرگ.
- اضطراب و بی خوابی و بیش فعالی سیستم اتونوم ممکن است ماه ها ادامه پیدا کند و منجر به شروع مجدد الکل شود.
- حدود ۵ درصد یا کمتر به دلیریوم ترمنس که نوعی اغتشاش شعور همراه با توهمات بینایی، لمسی بویایی است دچار می شوند.
- دلیریوم ترک الکل شدیدترین نوع سندرم ترک است و مرگ و میر بالایی دارد معمولاً روز ۳ بعد از قطع مصرف الکل بروز می کند

درمان محرومیت یا ترک الکل:

- علایم را می توان با بنزودیازپین ها (ضد اضطراب ها) کاهش داد. درمان را با دوز بالا شروع می کنند و بتدریج با بهبود بیمار کاهش می دهند.
- بعضی از گزارش ها حاکی از تاثیر کاربامازپین در درمان ترک الکل است
- بیمار از نظر بروز دلریوم ترمنس تحت نظر باشد در صورت بروز یک فوریت طبی است.
- درمان آن شامل: تجویز گلریدیاژیکساید هر چهار ساعت یک بار خوراکی یا لورازپام به صورت وریدی ، رژیم غذایی پرکالری، پر ویتامین و کربوهیدرات است.
- تجویز ویتامین های خوراکی از خانواده B (تیامین ۱۰۰ میلی گرم ۱-۳ بار در روز ، اسید فولیک ۱ میلی گرم و مولتی ویتامین ، استفاده از اتاق انفرادی ، اصلاح کم آبی با مایعات خوراکی یا وریدی ، اصلاح سوء تغذیه
- عدم مهار فیزیکی

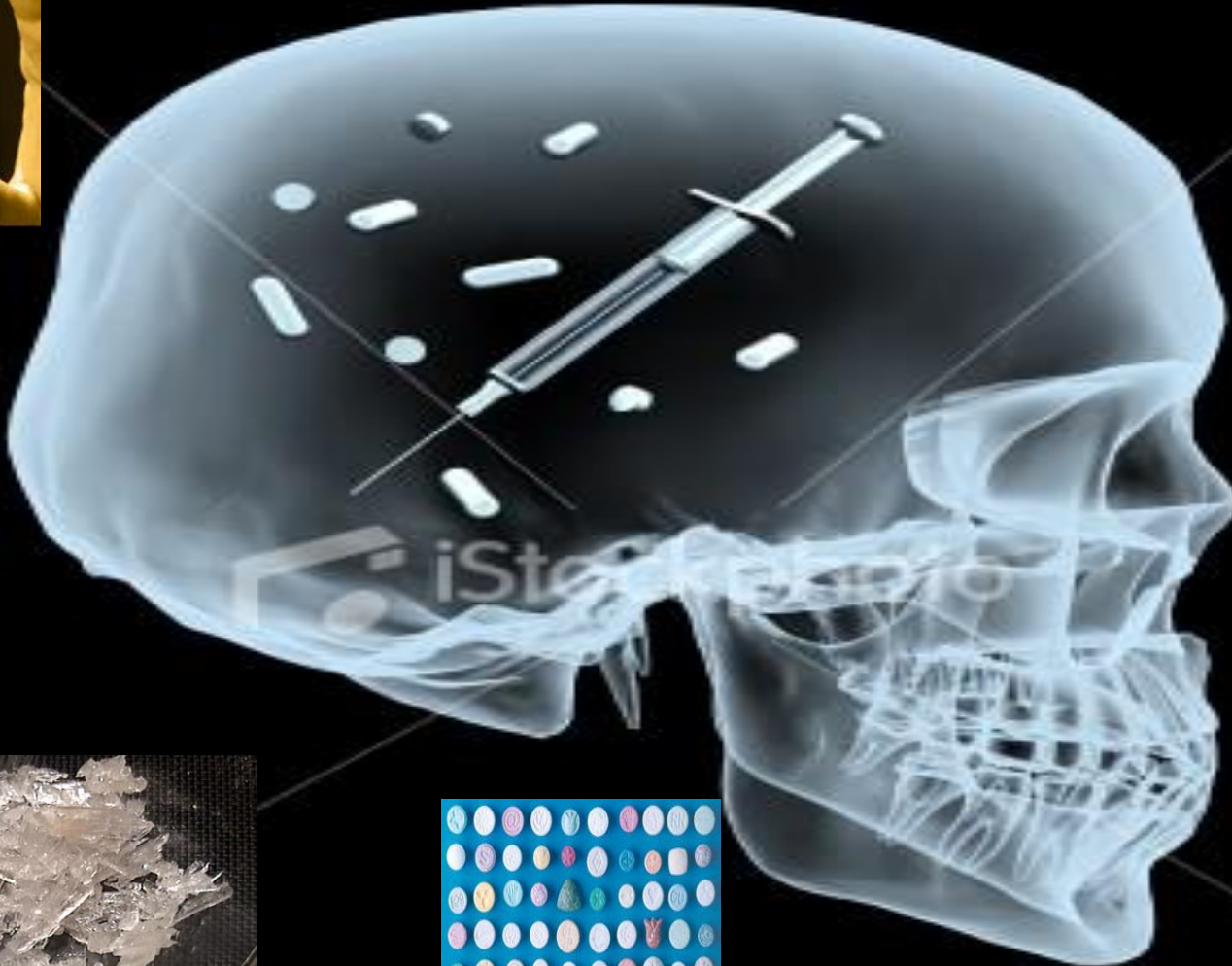
اختلال فراموشی ناشی از الکل:

- ویژگی اساسی اختلال در حافظه کوتاه مدت است که در نتیجه مصرف افراطی و طولانی الکل به وجود می آید.
- سایر اسامی این اختلال : آنسفالوپاتی ورنیکه، سندرم کورساکوف،
- سندرم آنسفالوپاتی ورنیکه: یک سندرم حاد است که از کمبود ویتامین حاصل می شود و با آتاکسی و انواعی از ناهنجاری های حرکتی چشمی مانند نیستاگموس مشخص می شود
- این سندرم ممکن است ظرف چند روز خودبخود بهبود یابد یا به طرف سندمکورساکوف پیش رود.
- سندرم کورساکوف یک حالت مزمن و ناشی از کمبود تیامین است . علایم به صورت افسانه سازی ، عدم وقوف به زمان و مکان و پلی نوریت است.
- درمان سندرم کورساکوف: تجویز تیامین به میزان ۱۰۰ میلی گرم ۲-۳ بار در روز

درمان وابستگی به الکل

- اولین و مهمترین اقدام درمانی، معاینه فیزیکی کامل
- ارزیابی سیستم های عضوی تحت تاثیر الکل
- دارودرمانی : دی سولفیرام (آنتابوز) به مقدار ۲۵۰ میلی گرم در روز این دارو آلدئید دهیدروژناز را مهار می کند و اگر بیمار الکل حتی به مقدار کم هم مصرف کند به تجمع استالدئید در خون یک واکنش سمی ایجاد می شود مانند حالت برافروختگی صورت، سردرد کوبنده، احساس سرگیجه ، تاری دید، تپش قلب، احساس خفگی، کرختی اندام ها، تهوع ، استفراغ، تعریق به مدت چند ساعت تا چند روز
- درمان با دی سولفیرام باید حداقل ۲۴ ساعت پس از مصرف آخرین الکل باشد.
- رواندرمانی
- رفتار درمانی
- گروه درمانی

آشنایی با انواع مواد مخدر

Methamphetamine crystals
Photo by Payin2Much, © 2002 Erowid.org

ECSTASY

OPIUM

مواد افیونی

- مشتقات طبیعی : حشیش ، تریاک و شیره
- فراورده های نیمه صنعتی : هرویین (كراك)
- فراورده های صنعتی : مورفین -
کدیین - متادون - لام - مپریدین -
اکسی کودون - دیفنوکسیلات - ترامادول -
بوپره نورفین و ...

تقسیم بندی مواد مورد سوء مصرف بر اساس DSM -IV

- مشروبات الکلی
- سیگار
- کافئین
- حشیش و ماری جوانا
- تریاک
- اکس
- هروئین
- کراک
- شیشه
- کوکائین
- داروهای ضد اضطراب ،
خواب آور یا رخوت زا
- استروئید های آنابولیک
- سایر مواد

سبب شناسی

- اثرات بالینی مواد (خاصیت تسکین و آرامبخشی)
- در دسترس بودن مواد
- ویژگی های فردی و عوامل اجتماعی

اثرات مواد افیونی بر بدن

- بجز در موارد مصرف بیش از حد و تغییرات مربوط به وابستگی جسمی اکثر اثرات مواد افیونی برگشت پذیر است.
- خطر عمده ، ابتلا به هیپاتیت و ایدز از طریق سرنگ آلوده
- در دستگاه گوارش: کاهش حرکات روده، یبوست ، بی اشتهاپی
- در سیستم تنفسی، تضعیف تنفسی
- در قلب ، احتما بروز هیپوتانسیون وضعیتی
- در سیستم عصب مرکزی، کاهش حس درد ، ایجاد نشئگی، تسکین، تهوع ، استفراغ

آثار بالینی

- بروز نشئگی و بدنبال آن سرخوشی، احساس آرامش و خواب آلودگی،
- احساس گرما
- احساس سنگینی اندام ها
- خشکی دهان
- خارش
- گل انداختن صورت و علایم جسمانی مانند ضعف تنفسی، انقباض مردمک ها، یبوست و انقباض عضلات صاف از جمله حال و مجاری ادراری

تحمل

تعداد گیرنده های افیونی ممکن است در نتیجه مواجه مستمر با مواد افیونی تغییر یافته و ایجاد وابستگی کند و به هنگام قطع ناگهانی علایم محرومیت ظاهر شود.

مسمومیت

علائم مسمومیت شامل

- عدم واکنش به محرک
- اغماء
- تنفس آهسته
- پایین آمدن درجه حرارت
- افت فشار خون
- تنگی شدید مردمک ها (مردمک ته سنجاقی)
- کندی ضربان قلب
- در صورت عدم درمان مرگ در اثر وقفه تنفسی و ایست قلبی

درمان

- حمایت از علایم حیاتی شامل اطمینان از باز بودن راه هوایی
- درمان انتخابی و قطعی تجویز داخل وریدی نالوکسان به مقدار ۰/۴ میلی گرم
- در صورت نیز در طی ۳۰ تا ۴۵ دقیقه اول ۴ تا ۵ بار تکرار می شود .
- تحت نظر حداقل به مدت ۲۴ ساعت
- شستشوی معده در صورتی که مدت زیادی از مصرف نگذشته باشد.

سندرم محرومیت

- علایم ترک در معتادین به هروئین و مورفین معمولاً ۶-۸ ساعت پس از مصرف آخرین دوز بدنال یک یا دو هفته مصرف مستمر ظاهر می شود.
- علایم ترک شامل درد و کرامپ های عضلانی شدید، آبریزش از بینی، اشک ریزش، سیخ شدن موها، خمیازه، اتساع مردمک ها، افزایش فشار خون، تاکی کاردی، بی نظمی حرارت، از جمله هیپوترمی یا هیپرترمی
- این علایم با تزریق آنتاگونیست مواد افیونی ظرف ۶۰ ثانیه نیز ایجاد می شود.

سندرم محرومیت

- علایم روانی شامل بی قراری، تحریک پذیری، افسردگی، لرزش، و ولع شدید، برای مصرف ترکیبات تریاک می باشد.
- علایم محرومیت معمولاً ۳۶ تا ۷۲ ساعت پس از قطع ماده به اوج می رسد و سندرم حاد ط ۵ تا ۸ روز برطرف می شود.

درمان سندرم محرومیت (مسمومیت زدایی)

- اصل درمان جایگزین کردن یک داروی خوراکی با اثر طولانی تر و تثبیت بیمار با آن دارو و سپس قطع تدریجی داروی جانشین شده
- در ترک هروئین مناسب ترین داروی جانشین متادون افیون صناعی با خصوصیات فیزیولوژیک هروئین می باشد.
- مقدار استفاده ۲۰-۸۰ میلی گرم در روز
- علت استفاده از متادون این است که ترک آن راحت تر از هروئین است.

درمان سندرم محرومیت (مسمومیت زدایی)

- کلونیدین به منظور کاهش فعالیت زیاد سیستم اتونوم استفاده میشود و در نتیجه باعث رفع تهوع، استفراغ و اسهال مربوط به ترک میشود دوز آن ۰/۱ میلی گرم دو بار در روز است و قطع آن باید تدریجی باشد.
- از آنتا گونیست های مواد افیونی مانند نالتروکسان نیز در درمان ترک مواد افیونی استفاده می شود.
- این دارو با مهار اثر نشئگی مواد افیونی موجب می شود که اگر فرد مجددا اقدام به مصرف کند به هیچ وجه نشئه نشود لذا وسوسه مصرف مواد کم می شود.
- شروع مصرف نالتروکسان پس از پایان سم زدایی است.
- رواندرمانی فردی ، گروهی و خانواده

حشيش (كانابيس)

از سر شاخه گیاه شاهدانه که بوته ای شبیه به گزنه است مواد زیر به دست می آید:

□ حشیش از گیاه شاهدانه تهیه می شود و بر خلاف تصور معمول، اعتیاد روانی آن بسیار قوی است. به برگ این ماده گراس یا ماری جوانا و به صمغ آن حشیش می گویند و تا ۱۰ برابر قوی تر از برگ آن است .

□ **نکته:** این ماده هیچ نقشی در تقویت حافظه و تمرکز ندارد .

□ حشیش: ماده ای به رنگ سبز خاکستری و گاهی قهوه ای مایل به سبز با قوامی سفت است .

□ ماری جوانا: ماده ای شبیه به توتون، سبز رنگ و زبر است که به روش تدخینی مصرف می شود.

□ چرس، گانجا، بنگ و روغن حشیش سایر موادی هستند که از شاهدانه به دست می آیند.

حشیش

• آثار جسمی :

- افزایش اشتها (که اشتهای گاوی نامیده می شود)
- قرمزی چشمها (شایع ترین)
- افزایش ضربان قلب (شایع ترین)
- خشکی دهان
- افت فشار خون در حالت ایستاده با مصرف مقادیر زیاد
- سرگیجه
- عدم تعادل حرکتی

اثرات کوتاه مدت استفاده از حبش

- افزایش فشار خون و افزایش احتمال غش کردن
- حالت خواب آلودگی و احساس گرسنگی زیاد
- ناتوانی در تعقیب زمان و اختلال در حافظه کوتاه مدت
- کاهش توانایی هایی که نیاز به تمرکز و هماهنگی حواس دارند مثل رانندگی
- تشدید فعالیت و افزایش ضربان قلب
- احتمال بروز عوارض قلبی برای افرادی که از بیماریهای قلبی رنج می برند
- قرمز شدن چشمها ، بر اثر پر خون شدن بافت های آن
- کاهش باز داری اجتماعی در رفتار و بی قید شدن
- ایجاد بدگمانی و سوء ظن ، توهم و اضطراب شدید
- خنده های غیر قابل کنترل

اثرات بلند مدت استفاده از حشیش

- احتمال ابتلا به آسم و برونشیت
- از آنجا که حشیش تا چهار هفته در بدن باقی می ماند سبب کاهش سرعت پردازش اطلاعات و افت عملکرد می شود
- ابتلا به بیماریهای ریوی مثل سرطان ریه
- کاهش مقدار اسپرم در مردان
- کاهش خطر ناباروری در زنان
- ایجاد وابستگی عاطفی و روانی و نیاز به افزایش مصرف برای رسیدن به حالت نشئگی اولیه
- دگرگونی شخصیت و اختلالات بینایی

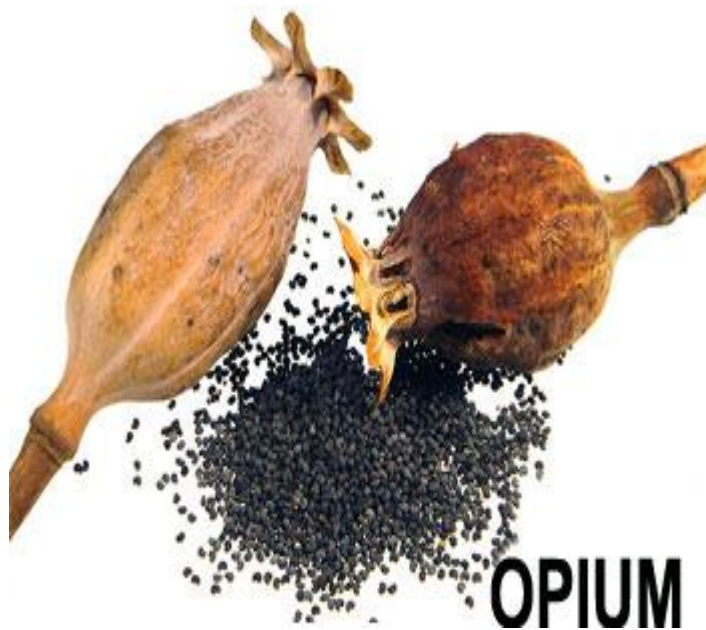
آثار روانی

- سرخوشی
- افزایش اعتماد به نفس
- Relaxation آرامش
- افزایش درک رنگ و صدا
- احساس کند شدن گذر زمان
- سندرم بی انگیزگی
- اختلال در توجه و تمرکز
- اختلال در حافظه و قضاوت
- احساس مسخ شخصیت ، مسخ واقعیت
- اضطراب، افسردگی
- علائم جنون مثل توهم و هذیان

ترياك

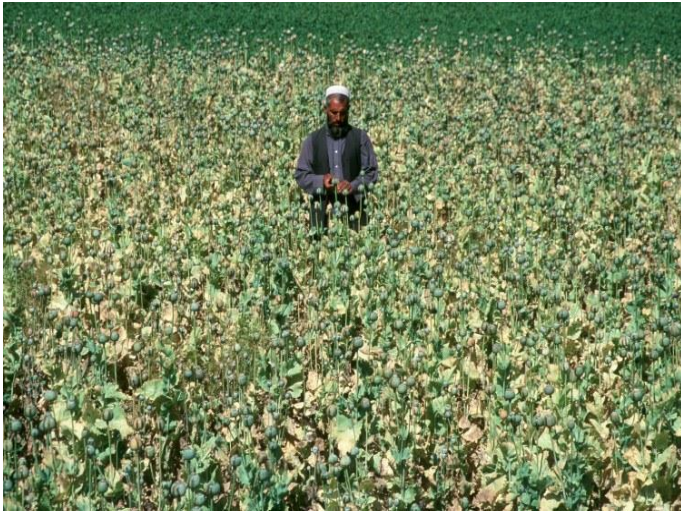

- در اواخر بهار گل های این گیاه به شکل کروی (گرز خشخاش) تبدیل می شوند .

خشخاش

• بوته ای از خانواده پاپوراسه ها

ترياك

منشاء ترياك گياه خشخاش است بخاطر اثرهاي پزشكي و ويژه آن ، در گذشته كشت مي شده است . اما امروزه در بسياري از نقاط دنيا از جمله كشور ما كشت آن ممنوع است . ترياك از ماده شيري رنگي كه از خراش دادن پوسته نارس گرز خشخاش به دست مي آيد ، تهيه مي شود و رنگ آن خاكستري تيره تا قهوه اي متغير بوده و حالي قير مانند دارد . مصرف ترياك صد ها سال در برخي از كشورهاي خاورميانه و خاور دور مانند هند چين ، ايران ، تايلند ، فليپين ، و هنگ كنگ رواج داشته است .

تریاک

- گرز خشخاش را تیغ می زنند تا شیره آن خارج شود

• شیر خشک با عملیاتی مثل در آفتاب قرار دادن ، حرارت دادن ، تریاک مالی (تیاری) تبدیل به تریاک می شود .

شیره تریاک

قرص تریاک

لول تریاک

گرز خشکاش

● آلكالوئيد هاى ترياك (مواد موثر) :

۱. مورفين (۴ الى ۲۰ درصد)
۲. ناركوئين (۸ الى ۱۰ درصد)
۳. پاپاورين (۵/۰ الى ۱ درصد)
۴. تباين (۲/۰ الى ۱ درصد)
۵. كودئين (۲/۰ الى ۸/۰ درصد)
۶. نارسئين (۱/۰ الى ۵/۰ درصد)

Natural alkaloids

morphine

codeine

thebaine

heroin

oxycodone

hydrocodone

buprenorphine
naloxone

روش های مصرف تریاک :

۱. تدخين

۲. خوراکی

۳. گاهاً تزریق

نگاری

حقه وافور

وافور

وسایل دست ساز

آثار کوتاه مدت مصرف تریاک

- احساس سرخوشي
- خواب آلودگي ، رخوت و خمودي و احساس شل شدن عضلات
- کاهش يا افزايش فعاليت جسماني
- اشكال در تمرکز
- احساس تهوع ، استفراغ ، يبوست ، فقدان اشتها و انقباض مردمک

اثرات دراز مدت مصرف تریاک

- بی‌ثباتی خلقی
- رویاهای نامطلوب در خواب
- بی‌بوست
- کاهش انگیزه جنسی
- تحمل و وابستگی

سوخته تریاک

سوخته تریاک

- ماده ای براق و به رنگ قهوه ای سوخته که حاصل سوختن تریاک می باشد .

- به صورت خوراکی مصرف می شود .

● روش مصرف :

□ تدخین (ماده حاصل از سوختن شیره به نام ماده انسی یا جوهر نگاری می باشد)

□ خوراکی

نکته :

تا سال ۱۳۴۵ محل هایی برای مصرف شیره به نام شیره کش خانه در اکثر نقاط ایران دایر بود .

هر وین

هرویین :

- از مشتقات نیمه صناعی تریاک
- در سال ۱۸۴۷ توسط شیمیدانان انگلیسی ساخته شد .
- کارخانه " بایر " آلمان تولید تجاری آن را به نام "هرویین" آغاز کرد .
- هرویین از استیله کردن مورفین بدست می آید و ۱۰ برابر قوی تر از مورفین است .
- به شکل پودر نرم سفید تا کرم یا قهوه ای روشن
- تلخ مزه

• روش های مصرف :

۱. تدخين

۲. انفیه

۳. تزریق

مواد مخدر صناعي

تعریف وابستگی به مواد مخدر صناعی:

opioid Dependency

- وابستگی (dependency) بیماری بالینی است که با تظاهرات رفتاری، شناختی و فیزیولوژیک خود را نشان می‌دهد و باعث می‌شود فرد به طور مداوم و تکرار شونده علیرغم مشکلات بارز مواد اوپیویدی مصرف کند
- سازمان بهداشت جهانی: وابستگی سندرمی است که فرد مصرف مواد را به رفتارهای دیگر ترجیح دهد.

نشانه ها و علائم مصرف مواد مخدر صنعتی

علائم	نشانه ها
<p>کاهش و افزایش ضربان قلب کاهش فشار خون و ندرتاً افزایش کاهش دمای بدن و ندرتاً افزایش خواب آلودگی و چرت زدن و یا بی خوابی افتادن سر در حین چرت زدن میوزیس (تنگ شدن مردمک چشم) هیپوکینزی (حرکات آهسته) تکلم نا مفهوم و بریده بریده خشکی دهان تعریغ کاهش عملکرد شغلی ، خانوادگی ، اجتماعی کاهش رعایت بهداشت فردی و نتایج آن (پوسیدگی دندان) بر افروختگی</p>	<p>سر خوشی ضد دردی آرامش بیوست اشکال در ادرار کردن خارش سر درد انزال طولانی (در کوتاه مدت) نا توانی و بی میلی جنسی (در دراز مدت) ضد افسردگی و ضد اضطراب (در کوتاه مدت) افسردگی و اضطراب و حالت عصبی (در دراز مدت) افزایش انرژی و رفع خستگی (در کوتاه مدت) خستگی ، ضعف و بی قراری و کاهش انگیزه (در دراز مدت)</p>

تعریف سوء مصرف مواد مخدر صناعی اوپیوئید ها:

بدین معنا است که اگر چه فرد نسبت به مواد وابستگی ندارد، ولی طی ۱۲ ماه گذشته مصرف مواد داشته ،
به صورت :

- استفاده از ماده ای که مصرف آن غیر قانونی است.
- استفاده از ماده علیرغم بروز مشکلات جسمی و روانی.
- استفاده از ماده در موقعیت های پر خطر
- استفاده از ماده علیرغم ایجاد مشکلات شغلی

مرفین

مرفین :

- گرد سفید یا کرم و گاهی قرمز آجری
- تلخ مزه – بدون بو
- در بازار دارویی به شکل قرص و آمپول موجود است
- روش مصرف عمدتاً تزریقی

MORPHINE

مرفین

مرفین یکی از ترکیبات تریاک است . مرفین معمولاً به صورت پودری نرم به رنگ سفید یا کرم ، بدون بو و تلخ مزه است . گاهی نیز ممکن است به رنگ قرمز آجری دیده شود شکلی از این ماده که مورد سوء استفاده قرار می گیرد آمپول است در پزشکی آمپول های مرفین برای تسکین دردهای شدید در داخل عضله یا ورید تزریق می گردد.

روش تولید مورفین :

تریاک + آب + آهک ----- « حرارت ملایم -----»

صاف ----- « + کلرید آمونیوم -----» حرارت -----»

صاف ----- « ماده روی صافی را خشک می کنند

کراک ایرانی

کراک ایرانی :

بلور هرویین (هرویین کریستالیزه)
به همراه پودر کدیین شبیه کشک جامد
روش مصرف اغلب تدخینی و در درجه بعد تزریقی

کراک غربی = کوکائین

كرك هرويين (هرويين فشرده)

□ اين ماده همان **هرويين** است كه به شكل خالص تر در آمده و به صورت تکه هاي جامد ، قهوه اي و يا كرم رنگ شكندده اي خريد و فروش مي شود

تذکر :

- قدرت اعتياد آوري آن از هروئين معمولي (كه به صورت پودر است) تا چند برابر بيشتر است
- در واقع يكي از دلايل اعتياد آوري بسيار زياد هرويين و كرك در اين است كه خيلي زود به مغز مي رسد .

روشهاي مصرف

- تدخين و دود کردن
- تزریق

آثار کوتاه مدت مصرف کرب

- خشکی دهان
- در دستها و پاها احساس سنگینی می کند
- تهوع
- استفراغ
- بی قراری شدید
- تا چند ساعت سرگیجه
- نابسامانی در مغز
- کند شدن حرکات قلب
- کندی تنفس

تذکر:

- در مواردی حرکات قلب و تنفس آنچنان آهسته می شود که منجر به مرگ فرد می شود

آثار بلند مدت مصرف كرك

- اعتياد و وابستگي
- به وجود آمدن تحمل و وابستگي جسمي شديد و در نتیجه بازگشت به مصرف اجباري و مجدد
- تغييرات بارز در مغز و رفتار فرد

پس از وابستگی جسمی به کربن بدن فرد به این ماده عادت کرده و اگر مصرف یکبار قطع شود علائم زیر از محرومیت بروز می کند

- بی قراری
- درد استخوان
- بی خوابی
- اسهال
- استفراغ
- حرکات غیر ارادی در پاها

خانواده نورجیزک (هرویین مایع):

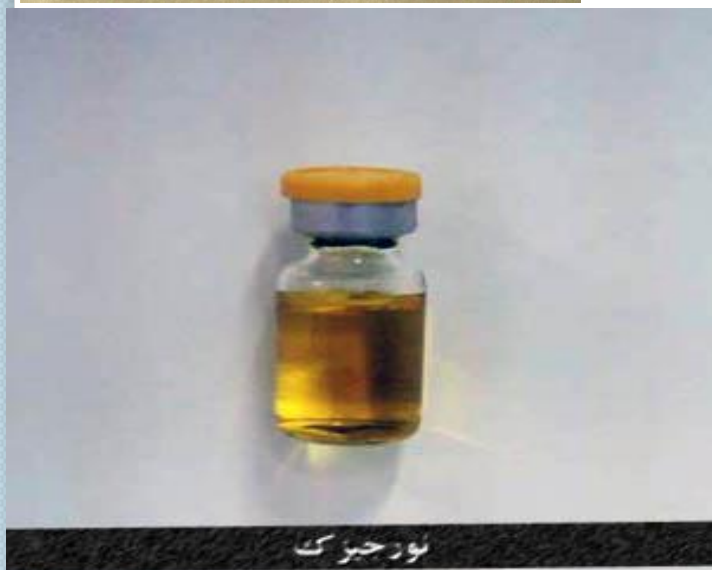
حدود ۶ سال قبل موادی که به نام های تمجیزک، بنجیزک، نورجیزک ... معروفند که همگی نام های تجاری دارویی به نام بوپره نورفین بودند ، بصورت قاچاق از طریق پاکستان وارد ایران شد.

آمپول پری نور انجکشن

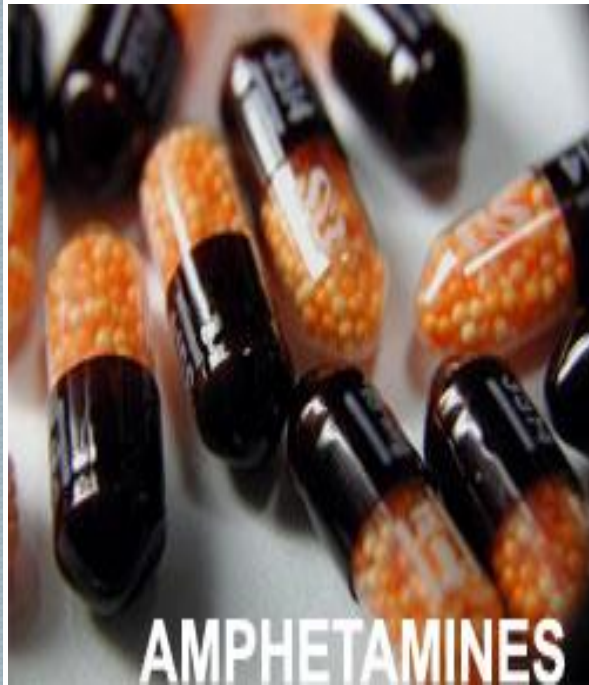

□ قاچاقچیان دارو در ایران اقدام به تهیه آمپولی به نام نورجیزک (تمجیزک، بونوجیزک، تی دی جیزک، تل جیزک، سوپر جیزک یا افروز و شهروز) کردند که این آمپول ترکیبی از هرویین و استروئید (کورتون) و مسکن و بنزودیازپین و آمفتامین توهم زا، سایر مواد غیر مجاز است

□ مهمترین مشکلی که استفاده از استروئیدها ایجاد می کند اختلال در فعالیت فوق کلیوی است.

نوع ماده: داروهای محرک آمفتامین ها و شبه آمفتامین ها (معروف به مواد طراح)

- **منشا تولید:** مواد صناعی
- **انواع رایج:** دکسترو آمفتامین، مت آمفتامین (کریستال)، متیل فنیدیت و میتلین دی اکسی آمفتامین (MDMA) معروف به اکستاسی یا آدم، MDEA (معروف به حوا) و DOM (متیل آمفتامین)
- **نحوه مصرف:** خوردن و تزریق

شيشه متامفتامين

شیشه متامفتامین

- متا آمفتامین يك ماده محرك بسیار اعتیاد آور است که سیستم اعصاب مرکزی یعنی مغز و نخاع را شدیداً متاثر می کند
- شکل ظاهري آن به صورت دانه هاي بلوري و شفافى است که بو ندارد و مزه آن تلخ است و به سادگی در آب یا مشروبات الكلي حل میشود . به لحاظ شیمیایی ، ساختار آن شباهت بسیاری به آمفتامین دارد اما اثرات آن بر سیستم اعصاب مرکزی بسیار قوی تر است و مانند آمفتامین ها باعث فعالیت و تحرك ، کاهش اشتها و احساس شادابی می شود .

نکته :

- آثار این ماده بین ۶ تا ۸ ساعت طول می کشد . بعد از سرخوشي اولیه ، حالت تحريك پذيري پيش می آید یعنی مصرف مجدد را آغاز نماید

طرق مصرف

□ تدخين (این ماده را در داخل لامپهای سرشکسته ، پایپ ، قوطی های نوشابه و یا وافور های شیشه ای میریزند و آنرا حرارت میدهند تا دود کنند)

□ استنشاق

□ خوراکی

□ تزریق

آثار کوتاه مدت مصرف شیشه

- تحريك پذيري
- آشفتگي ذهني
- گيج و منگ شدن
- افزایش دامنه توجه و کاهش خستگی
- تهوع و استفراغ
- افزایش فعالیت
- خشمگین شدن
- کاهش اشتها
- اضطراب و تنش
- سرخوشي و نشئگي
- اختلال در قضاوت
- تنفس تند
- تند یا کند شدن و یا بی نظمی ضربان قلب
- افزایش شدید دمای بدن
- ضعف عضلانی
- پرحرفی
- تشنج
- افزایش انرژی
- کاهش یا افزایش فشار خون

آثار بلندمدت مصرف شیشه

- وابستگی و حالت جنون (روان پریشی) ناشی از اعتیاد با علائم زیر :
- سوء ظن و بدگمانی (پارانوئید)
- توهم ، به معنای دیدن یا شنیدن آنچه وجود ندارد
- بی نظمی و اختلال خلق
- فعالیت‌های حرکتی بیش از اندازه تکراری
- سکتة مغزی
- کاهش وزن

نکته :

قطع مصرف شیشه (متامفتامین) در فرد وابسته به آن عوارض و نشانه‌های زیر را بوجود می‌آورد :

افسردگی ، اضطراب ، خستگی ، سوءظن ، پرخاشگری و اشتیاق شدید برای مصرف مجدد ماده .

ارتباط مصرف شیشه (متامفتامین) با ایدز و

هیپاتیت BC

- افزایش احتمال ابتلا به ویروس ایدز و هیپاتیت از پی آمدهای افزایش مصرف شیشه است خصوصا در آنهایی که آن را تزریق می کنند و یا از سرنگ مشترک استفاده می نمایند . طبق تحقیقات مصرف متامفتامین و سایر مواد محرك در کوتاه مدت بر عکس تریاک سبب افزایش میل جنسی می شود ولی آنقدر تدوام آن سبب کاهش میل جنسی به ویژه در مردان می شود در عین حال مصرف این ماده و به دنبال آن رفتارهای جنسی پر خطر احتمال ابتلا به HIV و بیماری ایدز را افزایش می دهد.

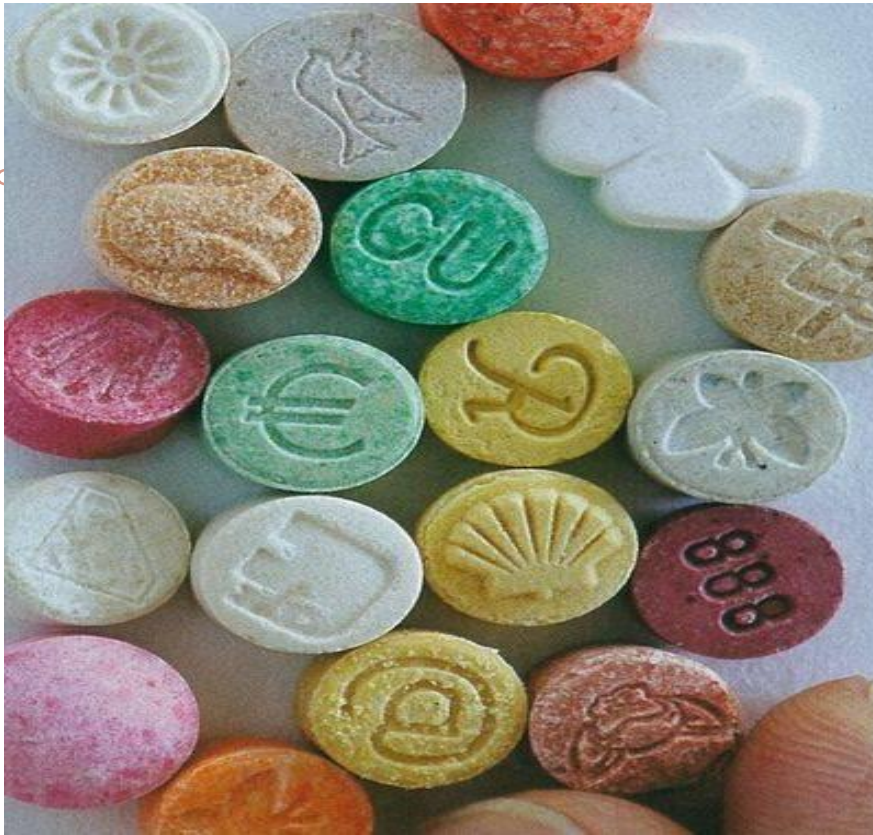
اثرات مصرف مت آمفتامين

• کاهش وزن بدون علت

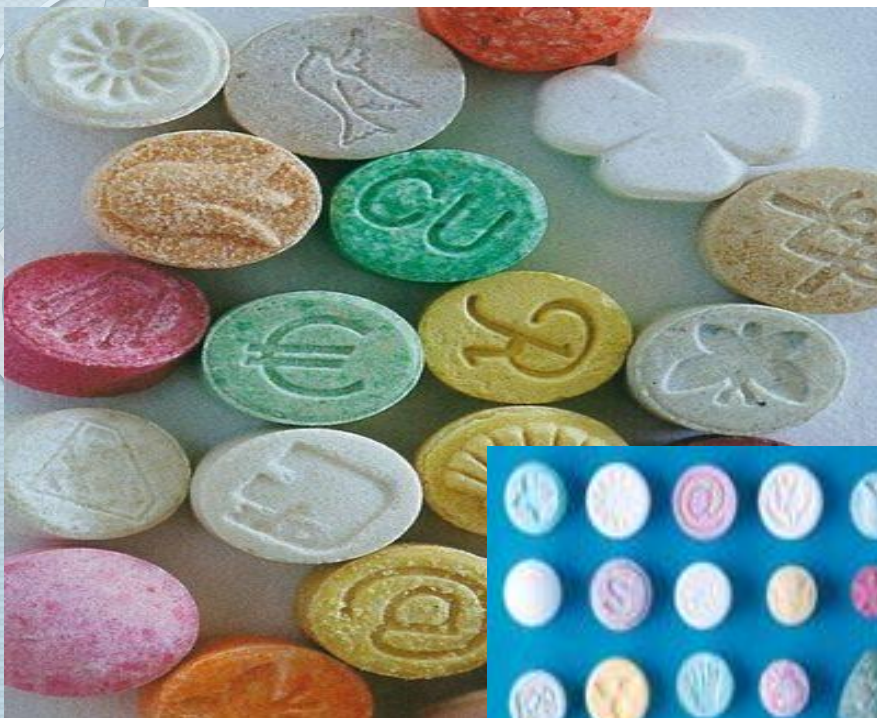

اکستاسی

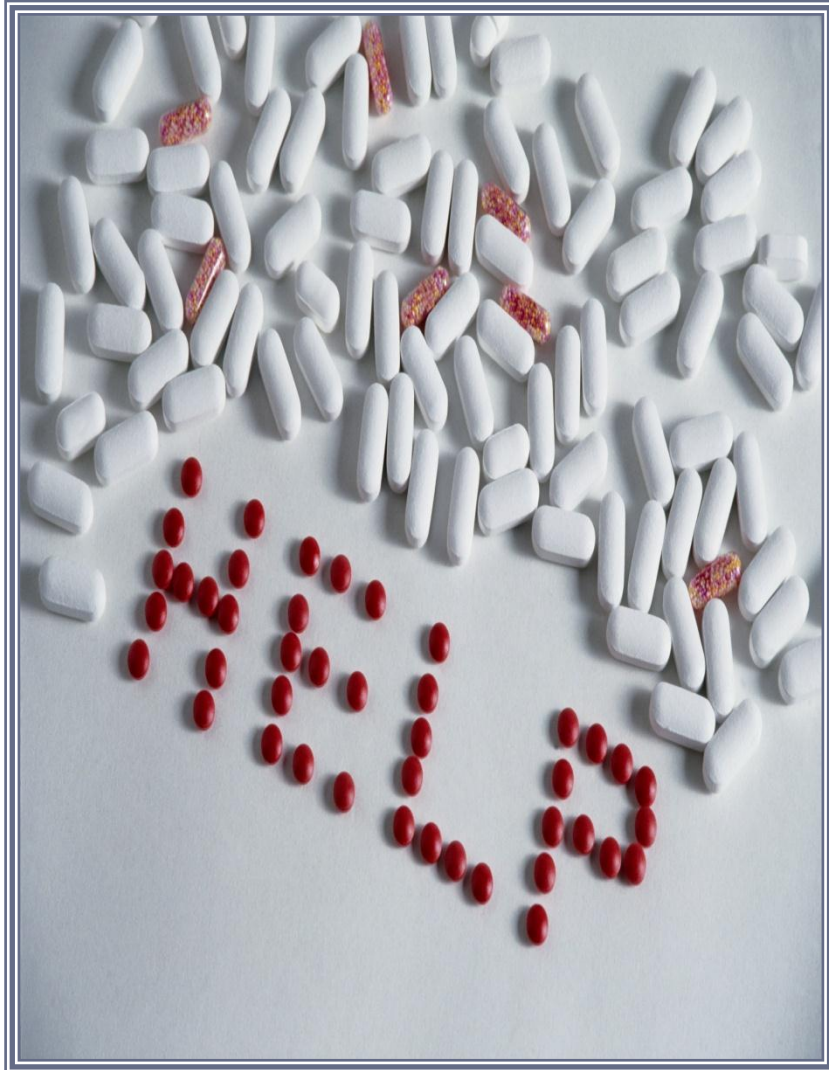
اکستازی :

- احساس نزدیکی با دیگران
- کاهش هوشیاری
- استفراغ
- توهم و احساس شناوری
- فک زدن و دندان قروچه
- افزایش شدید دمای بدن
- مرگ (ورم مغزی ، سکتة قلبی ، خونریزی مغزی ، نارسایی کلیه ، افزایش حرارت بدن)

علائم مصرف:

- اختلال در تفکر، حافظه
- بی حالی، خستگی و گیجی
- سرگیجه
- دوبینی و تاری دید

- خواب آلودگی
- شل شدن عضلات
- بهم خوردن تعادل
- تکلم آهسته
- پرخاشگری و اختلالات خلقی

عوارض مصرف :

- اعتیاد و مصرف مداوم
- اختلالات خواب و اضطراب
- پرخاشگری و تهاجم
- اختلالات روانی (هذیان سوء ظن ، توهم ، رفتارهای نامناسب)
- کاهش وزن و سوء تغذیه
- کاهش ایمنی بدن
- آسیب مغزی (از بین رفتن حافظه ، اختلال در تمرکز و تفکر)

دارو های ضد اضطراب ، خواب آور و رخوت زا

- بنزودیازپین ها
- ترامادول
- باربیتورات ها

علايم مصرف

- افزايش فعاليت بدن
- افزايش فعاليت هاي حرکتي
- افزايش تعداد ضربان قلب ، تعداد تنفس ، فشار خون
- گشاد شدن مردمک چشم
- تعریق فراوان ، خشکی دهان ، سر درد

- افزايش انرژی ، هوشیاری
- افزايش اعتماد به نفس
- احساس سرحالی
- پر حرفی هیجان زدگی
- کاهش خواب
- حملات هراس
- کاهش اشتها
- تحریک پذیری
- عصبانیت، پرخاشگری

احساس قدرت و تسلط بر دیگران

توهم زاها

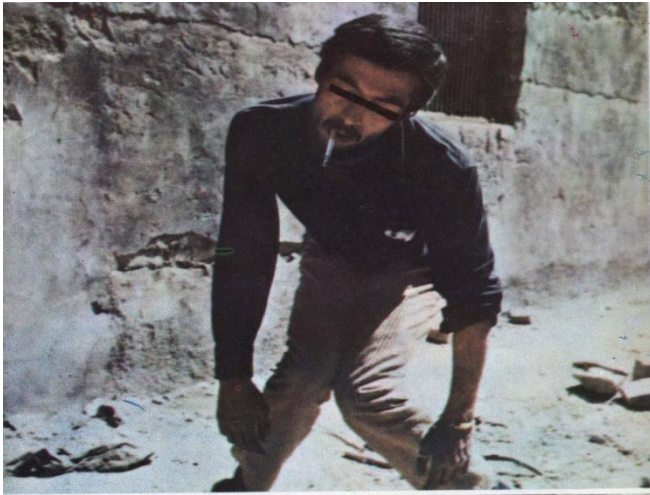
- بخاطر ایجاد و تقلید علایم پسیکوتیک به مقلد روانریشی مشهورند هم چنین به آن ها داروهای روان گردان نیز گفته می شود
- در طبیعت به صورت مسکالین ، پسیلوسیپینکه اولی از نوعی قارچ و دومی از کاکتوس پیوت استخراج می شود وجود دارد که معروف ترین آن ها اسید لیسرژیک دی اتیل آمید (LSD) است.
- سایر توهم زاها : هارمین، هارمالین، ایبوگائین، دی متیل تریپتامین (DMT)
- معمولا خوراکی مصرف می شوند بعضی از انواع آن از طرق استنشاق و دود کردن و تزریقی هم استفاده می شود.
- تحمل به دنبال مصرف مداوم LSD و سایر توهم زاها به مدت ۳ تا ۴ روز وابستگی جسمی و روانی نادر است
- قطع مصرف LSD بدنبال مصرف مستمر سبب بروز سندرم محرومیت نمی شود.
- علایم مصرف LSD فعالیت بیش از حد سمپاتیک و تحریک اعصاب مرکزی
- گشادی مردمک ها، لرزش ، افزایش درجه حرارت ، گوش به زنگی، تحریف ادراکات، تداخل حس هاتوهم غابا بینایی، تغییر در تصویر ذهنی خود، زنده شدن خاطرات گذشته

تَشْخِیصِ اعْتِيَاد

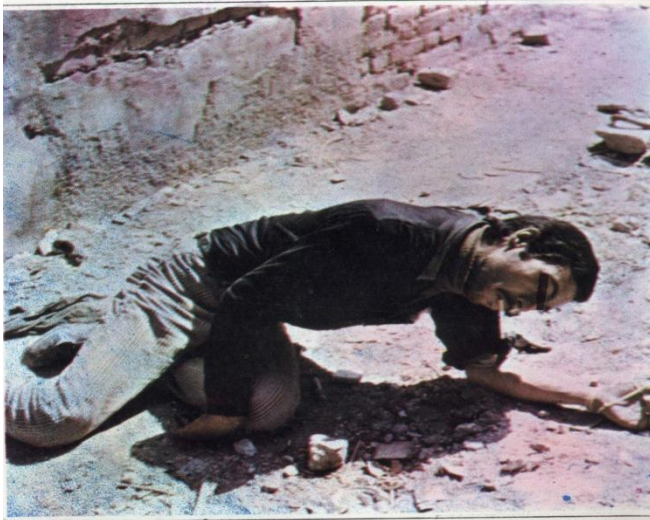
علايم اعتياد :

- علايم رفتاری
- علايم جسمی
- علايم آزمائشگاهی

علایم رفتاری:

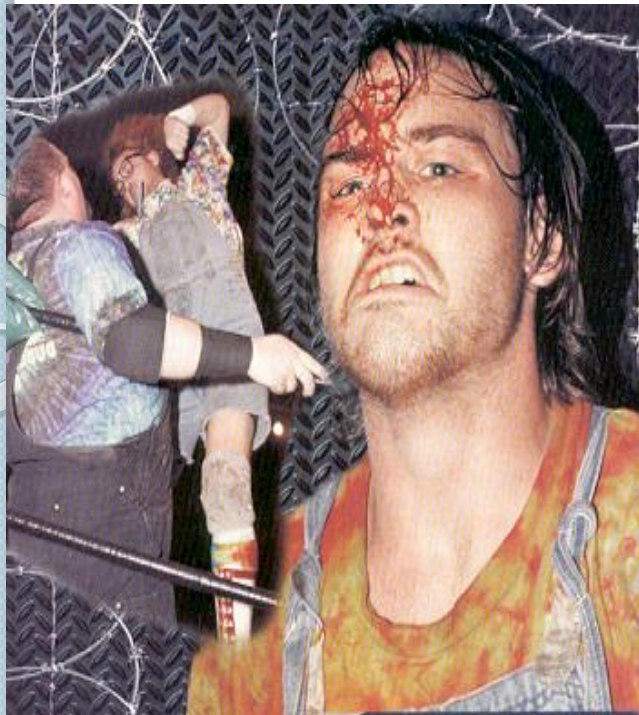
- عدم توجه به وضع ظاهری و بهداشت فردی

- گم شدن اشیای قیمتی خانه

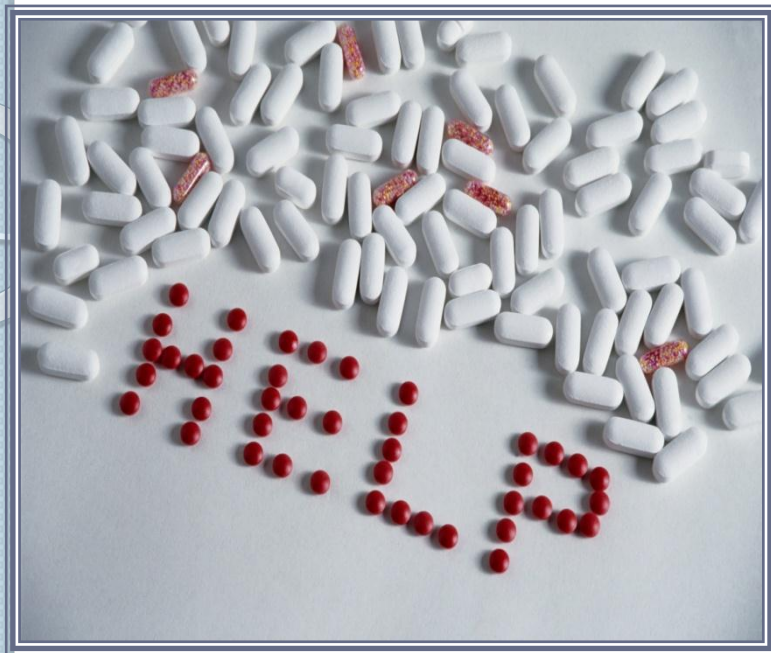
- تمایل به قرض کردن و دستبرد پول از خانواده

• خشونت

- بی علاقه‌گی به کار و تحصیل
- عدم دلوایسی نسبت به آینده
- بی توجهی به ارزشهای خانوادگی
- بی احترامی نسبت به والدین

● مصرف مکرر داروهای خواب آور و مسکن

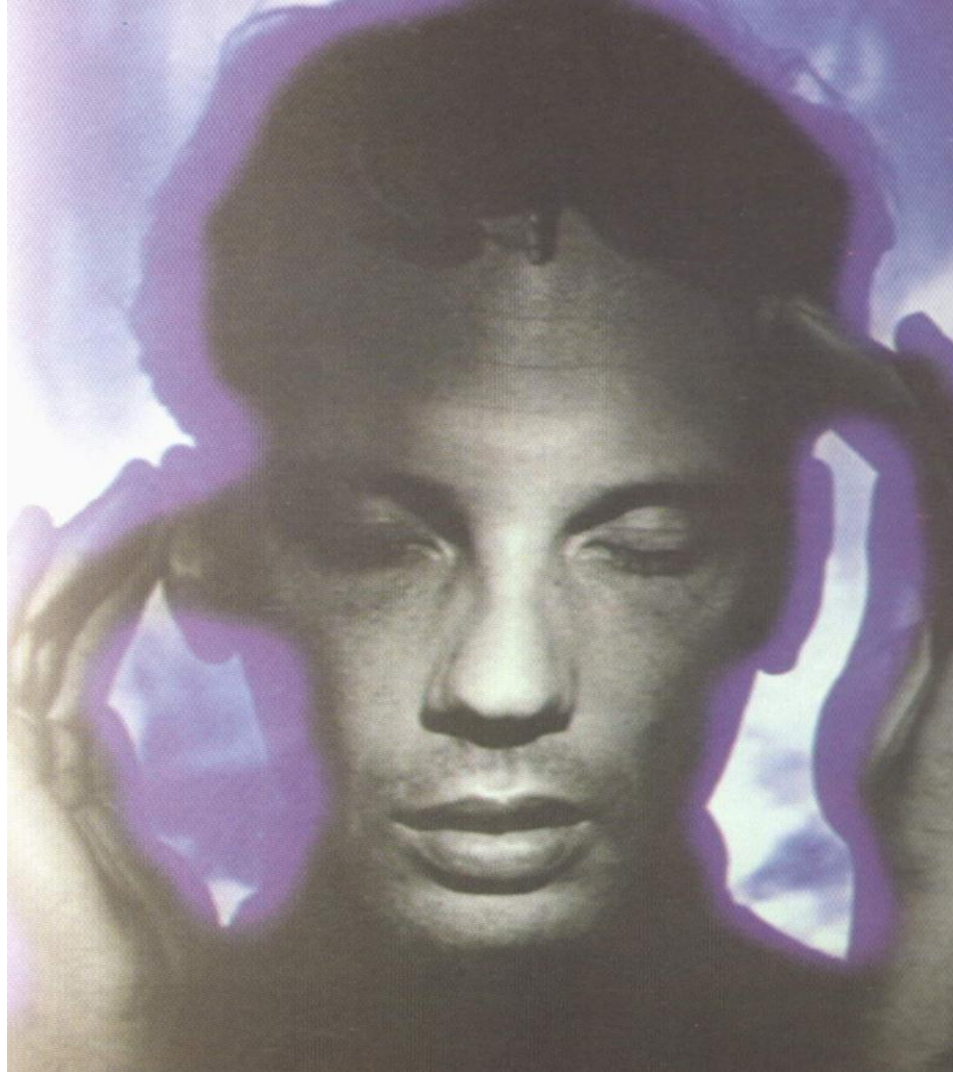
● تغییر ساعات خواب و بیداری

• گوشه گیری

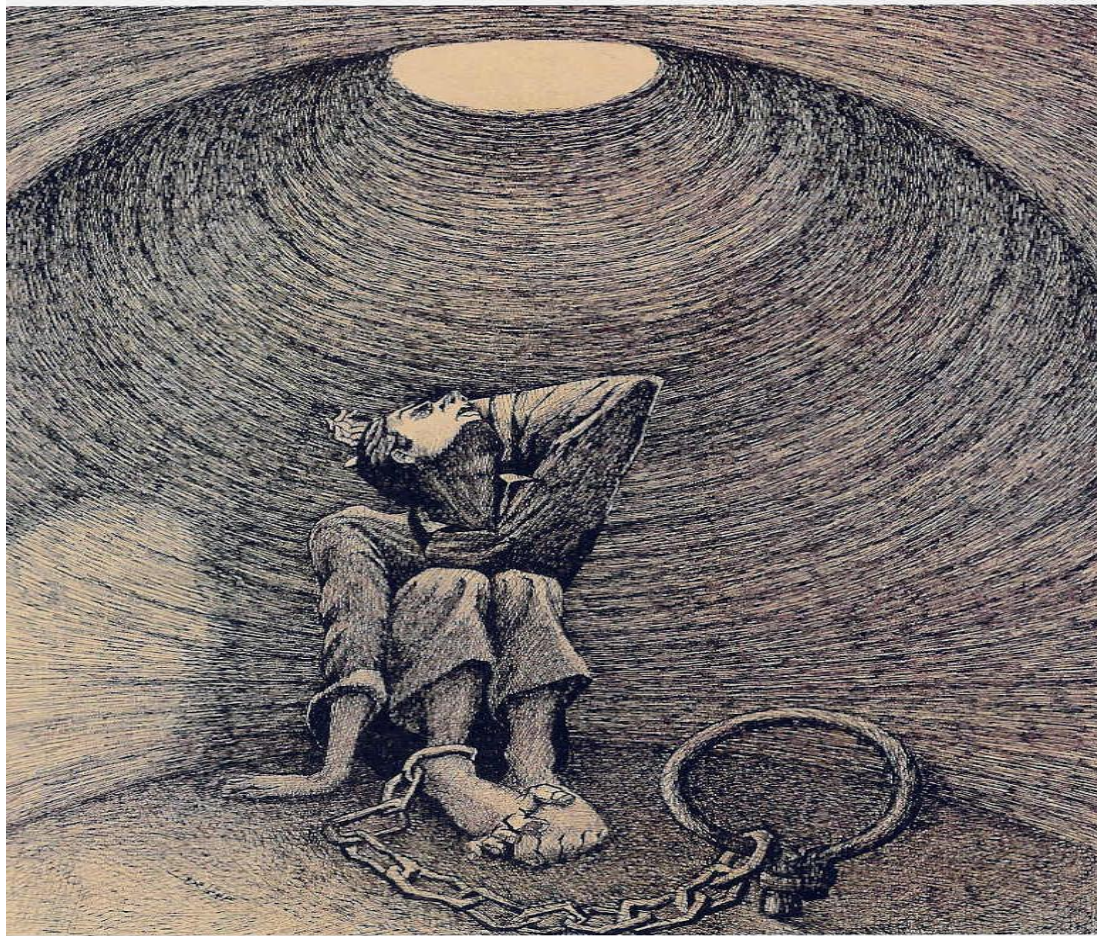
• افسردگی

• آثار سوختگی بر روی پوست و محیط اطراف

● بدبینی نسبت به فامیل

● تغییر دوستان (قطع رابطه با دوستان قدیمی)

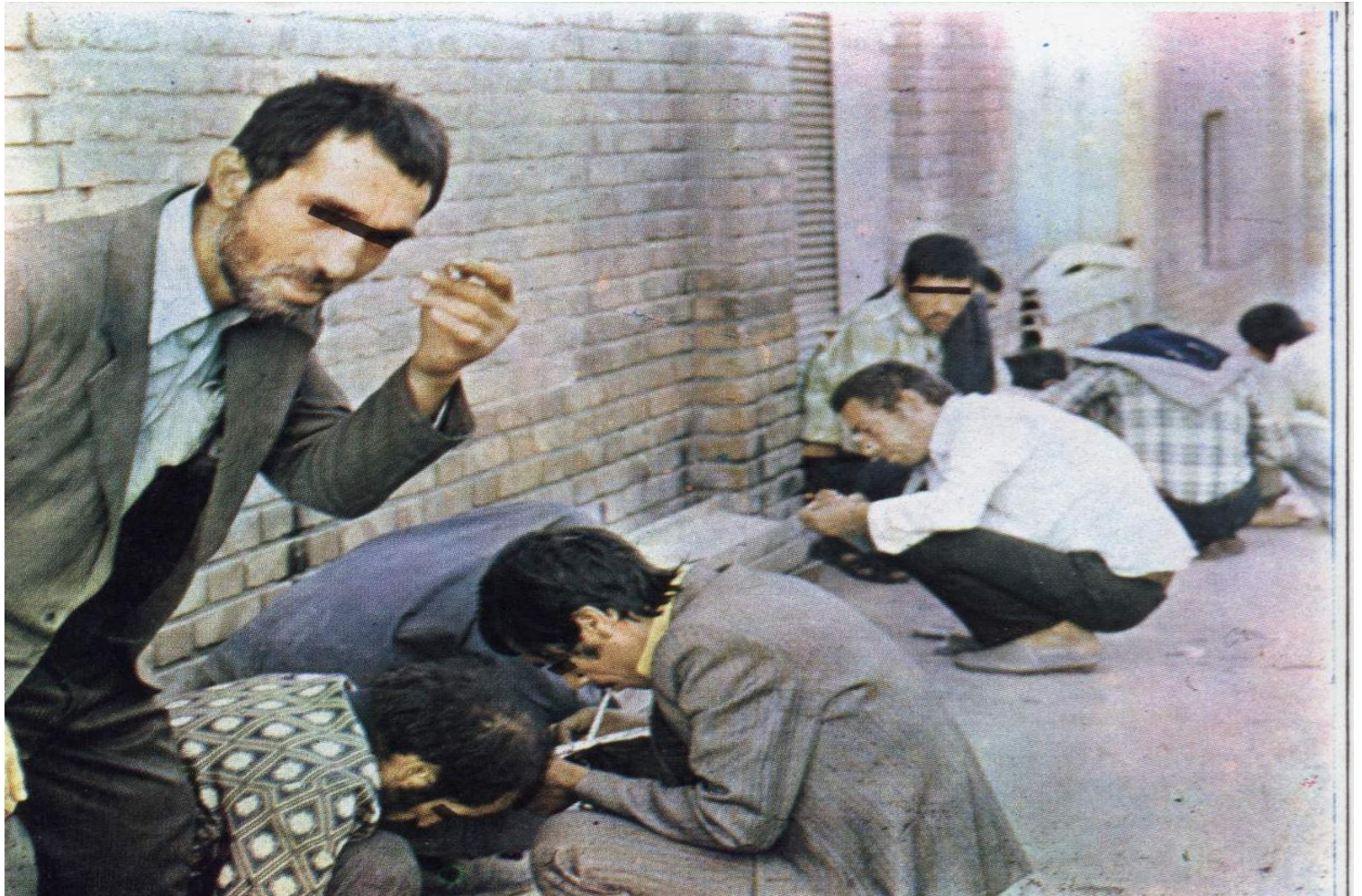

● سندرم پرهیز از مواد

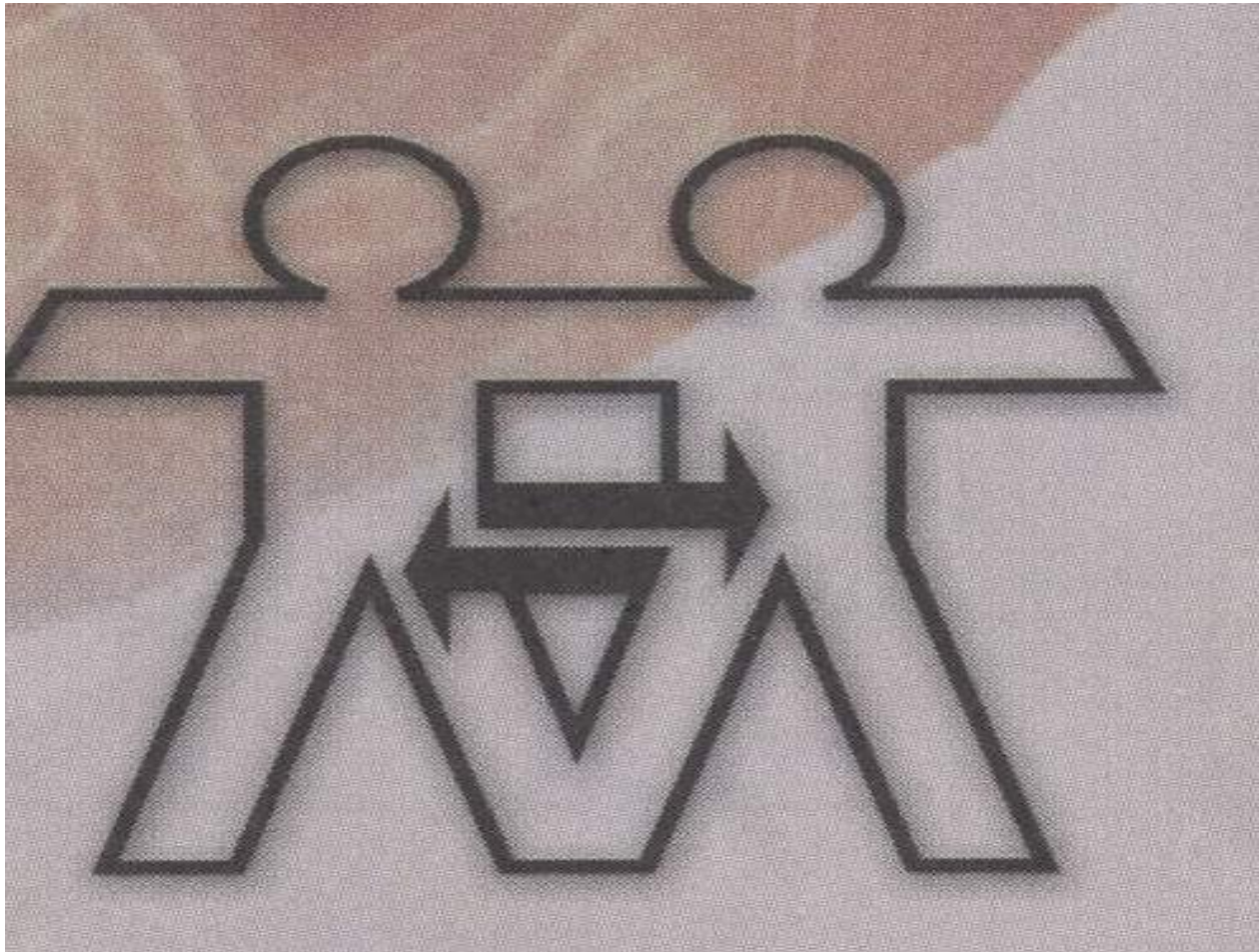
• خماری

• بدون انگیزه بودن

• رفتارهای بی پروایانه

- بی توجهی به ارزشهای مذهبی
- دروغ‌گویی و فریبکاری
- رفتار پنهانکاری مانند رفتن به مکانهای خلوت
- پرسه زنی
- رفت و آمدهای مشکوک و بی مورد
- طولانی بودن زمان دستشویی رفتن
- دوری کردن از کارهای سنگین و جسمانی
- عدم پایبندی به قول و عهد خود
- زیرپا گذاشتن مقررات آموزشی و انضباطی مدرسه
- چشم شفاف (اشک ریزان)
- چشم های قرمز
- استفاده مکرر از قطره چشمی

